

Klokken H. Nicolaaskerk Heythuysen.

Lucie.

'Voor zover bekend', schreef Bèr Reijnen in 2004 in het boek *Levende Stenen* bij gelegenheid van het 500 jarig bestaan van ons kerkgebouw, 'had de kerk van Heythuysen vanaf 1749 slechts één klok in de toren'.

Waarom hield hij een slag om de arm? Intuïtie?

Door de eeuwen heen zijn er vaker klokken geroofd in oorlogstijd. Zo ook in de Franse tijd. Enige tijd geleden kreeg ik een kopie aangereikt van een pagina uit:

'De Maasgouw 2021-4. Har Kuijpers: Franse klokkenroof kanton Heythuysen 1797-1800'. Daaruit weten we nu dat

in Heythuysen in de 18^e eeuw behalve klok 1749 nog een tweede klok in de toren hing. Volgens het overzicht is deze klok, 'Lucie' genaamd, in 1798 door de Fransen geroofd. We kunnen gevoeglijk aannemen dat klok Lucie ook uit de periode 1750/1760 stamde.

Klok 1749, 1020 kg en destijds door de Fransen ingeschat op 1500 kg, heeft de bezetter laten hangen. In elke kerk mocht een klok blijven hangen om te luiden. Klok Lucie is destijds door de bezetter ingeschat op 900 kg. Omdat klok 1749 veel te hoog was ingeschat, denkt Har Kuijpers dat klok Lucie zo'n 600 kg gewogen heeft.

Ruim zestig jaar later pas nam Mariaklok 1862 de lege plaats in van klok Lucie. Waarom de toewijding aan de H. Lucia werd vervangen door de H. Maria is niet bekend.

Een nieuw gegeven levert meestal direct een nieuwe vraag op. Omdat de naam 'Lucie' van de geroofde klok zeker geen willekeurig gekozen naam was, rijst direct de vraag of er een verband bestaat met het beeld van de H. Lucia dat in de kerk staat. Het beeld is geschat begin 18^e eeuw, hetzelfde tijdvak.

Pastoor Vankan oppert dat het te maken kan hebben met de sterk opkomende verering van de H. Lucia in de 18^e eeuw. Lucia was de patrones tegen buikloop (of dysenterie), deze ziekte nam in de 17^e en 18^e eeuw op veel plaatsen epidemische vormen aan. Zoals vaak voorkwam heeft hierbij mogelijk een milde schenker, die misschien een belofte had gedaan, een rol gespeeld.

H. Lucia
achttiende eeuw

Huidige klokkenzolder

Klokken tot 1942.

- Klok 1749. In de klok stond gegoten: SANTAE NICOLAE ORA PRO NOBIS. ALEXIUS PETIT ME FECIT HEIJTHUIJSEN 1749. Deze klok was opgedragen aan de Heilige Nicolaas, de patroonheilige van de kerk. De klok was 1 m hoog en woog 1020 kg.

- Klok 1750/1760. Lucie. +/-600 kg. In 1798 door de Franse bezetter geroofd.

- Klok 1862. In deze klok stond gegoten: AERA VOCANT POPULOS CORDI SACRATA MARIA PETIT ET FRITZEN ME FUNDERUNT. Als je de onderstreepte letters, gelezen als Romeinse cijfers, bij elkaar optelde vond je het jaartal 1862. Deze klok werd 'Mariaklok' genoemd. De klok woog 1128 kg.

Tweede wereldoorlog.

Tijdens de tweede wereldoorlog werden de klokken gevorderd door de bezetter vanwege het brons. Op 11 november 1942 schrijft pastoor G.Boymans naar monumentenzorg in Den Haag om

de klokken onder monumentenzorg te plaatsen zodat ze eventueel gered kunnen worden. Op 14 november wordt de klok uit 1749 door de Inspectie Kunstbescherming uit Den Haag 'voor bescherming aanbevolen'. Op 23 november krijgt de gemeente en het kerkbestuur een schrijven van de commissaris van de provincie Limburg Graaf M. d'Ansenbourg. Hierin worden de klokken gevorderd. Klokken die onder monumentenzorg vallen moeten met witte verf voorzien worden van de letter 'M' (Monument). Deze klokken worden in eerste instantie wel meegenomen maar indien niet nodig weer teruggebracht. Alleen in uiterste noodzaak zullen ze gebruikt worden!! De klokken zullen echter nooit weerkeren. De bezetter heeft complete ophaallijsten aangelegd, de zogenaamde lijsten van 'Klokken Peter'. De lijsten bevatten afhaalplaats, diameter van de klok, gewicht, een volgnummer en de afhaaldatum. Sommige klokken in de lijst hadden de toevoeging 'P'. Dat betekende 'Prüfung'. Deze klokken zouden voor het omsmelten door een Duitse deskundige op historische waarde geschat worden. De klok uit 1749 had ook de toevoeging 'P', zij heeft de Prüfung niet doorstaan.

Gemeente	Plaats	Kerk	Man.	Netto	Brukt	nr.	Datum	Not.
Heerlen	Kerkplein St. Pancr.	Transpor	HK.	102	655	82		
Idem	Idem			93	575	83		
Idem	Idem			74	265	84		
Idem	Idem			56	110	85		
Idem	Idem			74	265	86		
Idem	Kerkstr. 8		HK.	75	280	87		
Idem	Van der Meerstr. 45		HK.	80	345	88		
Idem	St. Jansweg 62		HK.	70	225	89		
Idem	Gerard Brunningsstr.		HK.	98	585	90		
Idem	Idem			88	440	91		
Idem	Idem			74	265	92		
Idem	Beozlerbaan		HK.	112	875	93		
Idem	Idem			100	600	94		
Idem	Buettestr.		HK.	90	470	95		
Idem	Idem			80	340	96		
Heythuysen	Kerkplein		HK.	99	640	97	2-12	
Heerlen	Dorp		HK.	115	820	98	2-11	

Gemeente	Plaats	Kerk	Man.	Netto	Brukt	nr.	Datum	Not.
Heerlen	Kerkplein St. Pancr.	Transpor	HK.	88	440	79		
Idem	Idem			25	12	80		
Idem	Idem			48	75	81		
Idem	Idem			43	60	82		
Idem	Idem			43	60	83		
Idem	Idem			40	40	84		
Idem	Idem			43	50	85		
Idem	Idem			93	545	86		
Idem	Idem			49	75	87		
Idem	Idem			44	65	88		
Idem	Idem			364	35	89		
Idem	Idem			48	75	90		
Idem	Idem			44	45	91		
Idem	Idem			123	1175	92		
Idem	Idem			48	75	93		
Idem	Idem			44	65	94		
Idem	Idem			40	40	95		
Idem	Idem			301	20	96		
Heerlen	Idem		HK.	175	880	97	2-11	P
Idem	Idem		HK.	50	275	98	2-11	P
Heythuysen	Idem		HK.	118	1000	99	2-12	P (1949)
Heerlen	Idem		HK.	10	35	100		

Lijsten Klokken Peter
Parochiearchief

Klokken Peter.

'Klokken Peter' was Peter Meulenberg, aannemer uit Heerlen en NSB-er. Hij was geboren in 1897 in Eschweiler, vandaar mogelijk zijn Duitse sympathieën. Hij haalde voor de Duitsers in heel het land meer dan 6000 klokken op. Zijn functie was: 'Generalunternehmer des Sonderreferates Metallmobilisierung'. Er was in Duitsland veel brons nodig om kanonlopen te gieten. Voor die klussen had hij op een gegeven moment meerdere honderden medewerkers in dienst. Hij is er zo rijk van geworden dat hij zich reeds in 1941 een kapitale villa bouwde in Heerlen. Na de oorlog krijgt hij van de Duitsers als aandenken een klokje met ingegoten een hakenkruis en de tekst: 'Glocken kämpfen mit für ein neuers Europa'. Direct na de oorlog verkoopt hij de villa en gaat in Schaesberg wonen. In 1947 wordt hij berecht en krijgt 10 jaar gevangenisstraf. Daarna wordt het stil rond Klokken Peter, tot 1969. Hij rijdt met zijn auto in Nederweert over de dijk langs de Zuid Willemsvaart en schuift zo van het talud af het water in. Hulp is snel ter plaatse maar het mag niet meer baten.

Huidige torenklokken.

- 1948. In 1948 wordt reeds de eerste nieuwe klok in de toren gehangen. De klok meet rond 98 cm en weegt 600 kg. De klepel weegt 25 kg. Het is weer een Mariaklok, er staat ingegoten: MARIA WAT DE VIJAND ROOFDE, HERSTELDE 'T VOLK. HEYTHUYSEN 1948. De ingegoten tekst refereert aan de acties van de pastoor die collectes hield onder 't Heythuyser volk.

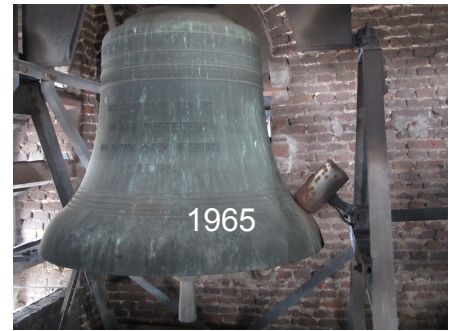

- 1949. In 1949 wordt de tweede klok ingehangen. Deze klok meet rond 113 cm en weegt 943 kg. De klepel weegt 40kg. Het is de nieuwe Nicolaasklok, er staat ingegoten: IK ROEP MET HELD'REN KLANK TOT BEDE EN TOT DANK. NICOLAAS. A.D. 1949.

- 1965. In 1965 krijgt de kerk van Heythuysen een derde klok. Deze klok meet rond 127 cm en weegt 1350 kg. De ingegoten tekst geeft een volledige verklaring: TER HERINNERING AAN HET 40 JARIG PRIESTERFEEST VAN PASTOOR-DEKEN W. GEURTS 5 APRIL 1964. AD 1965 PETIT EN FRITSEN ME FUNDERUNT. In de volksmond wordt deze klok ook wel 'Grote Willy' genoemd, naar de schenker pastoor-deken W(illy) Geurts. Alle nieuwe klokken zijn gegoten bij de fa Petit en Fritsen in Aarle Rixtel.

Een hamer op deze grote klok is het slagwerk van het uurwerk. Het uurwerk kan dus even niet slaan als de grote klok geluid wordt!!!

Angelusklokje 1759.

In het angelusklokje staat gegoten: ALEXIUS ET PETRUS PETIT ME FEUDERUNT ANNO 1759

Het klokje meet Ø355mm en is hoog 300mm.

Ruim 230 jaar heeft het angelus-klokje in de dakruiter op het dak boven het priesterkoor gehangen.

Pastoor stuurde 5 minuten voor de dienst gauw een misdienaar de kerk in om het klokje, het koord hing achter het altaar, te luiden. Het zogenaamde tampen, in het Heytsers 'trumpen'. De gelovigen die nog onderweg waren naar de kerk wisten dan hoeveel haast ze moesten maken.

In 1991 is het klokje vervangen. De ophanging was zodanig verweerd en gescheurd dat in het verleden al eens een nieuw ophang-oog werd gemaakt, bevestigd met een stalen plaat en bouten. Helaas maar begriepelijk, was de klank er toen uit.

Kleppend in plaats van luidend heeft het nog een aantal jaren dienst gedaan voor het trumpen. In 1991 is het vervangen door een nieuw elektrisch aangedreven klokje. Het nieuwe klokje wordt niet meer gebruikt om te trumpen maar het wordt geluid bij een doop. Vandaar dat het toen omgedoopt is van Angelusklokje in St. Jansklokje. Genoemd naar Johannes de Doper en naar Jan, de schenker.

Het oude klokje is te bezichtigen in de kerk.

Jacques Beelen.

Jan 2023

Met dank aan:

Eerw. Heer pastoor Vankan.

Bron: De Maasgouw 2021-4

Foto's: Jacques Beelen.